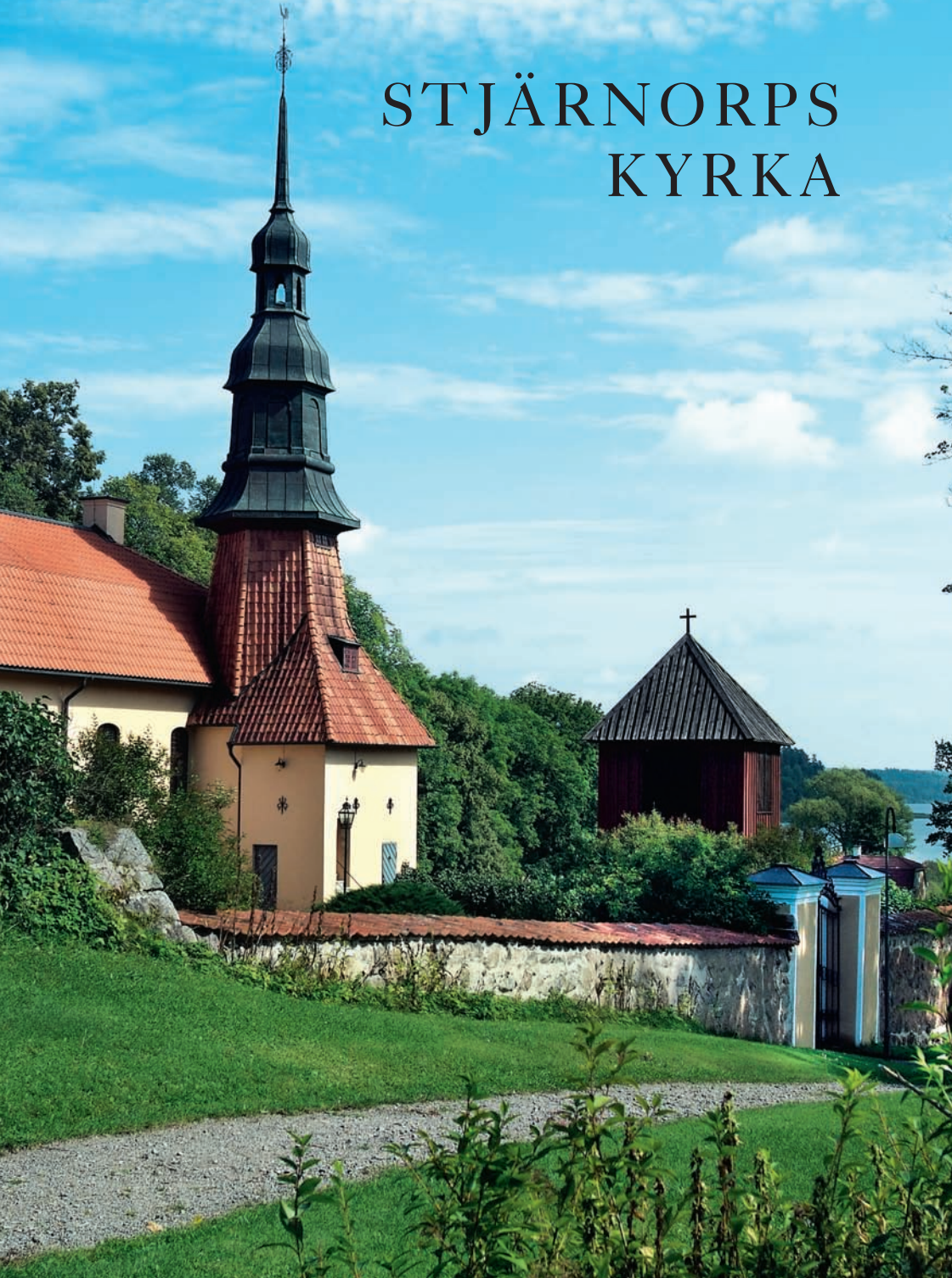

STJÄRNORPS KYRKA

Svenska kyrkan
LINKÖPINGS STIFT

Copyright © 2007 Linköpings stifts kyrkoberivningskommitté, författaren och församlingen

ISBN 978 91 7962 125 2

Foto: Göran Billeson. Tryck och layout: Centraltryckeriet, Linköping

STJÄRNORPS KYRKA

av

Gunnar Lindqvist

Linköpings stifts kyrkor

Korta vägledningar utgivna av Linköpings stifts kyrkoberskrivningskommitté:
Lennart Arfwidsson, Jan Eriksson, Britt-Marie Hammarskiöld, Bengt Häger,
Gunnar Lindqvist, Anita Löfgren-Ek, Gunnar Nordanskog, Per-Olof Ringquist
och Åke Skiöld.

Interiör mot koret.

När fältmarskalken Robert Douglas och hans hustru Hedvig Mörner, som ägde den lilla skogsgården Stjärnorp, 1654–60 byggde slottet Stjärnorp skapades i södra flygeln ett slottskapell, som kom att användas förutom av gårdens många anställda även av traktens bofasta.

1600-talets kapell hade en altartavla framställande Korsfästelsen samt Nattvardens instiftande med de Douglaska och Mörnerska vapnen. Där fanns också ett stort antal mål-

ningar, en predikstol, klädd i rött kläde, ett positiv, som var orgelns föregångare, gyllenlädersstolar, en rik uppsättning av nattvardssilver samt mässkläder. Den 12 maj 1789 antände en gnista från skorstenen det torra spåntaket i södra flygeln och taket började brinna. Eftersom det rädde en kraftig bläst så flög brinnande spånbitar från taket iväg och antände fem olika hus och slutligen också huvudbyggnaden, som brann ner fullständigt. Kapellet förstördes helt, endast murarna stod kvar.

Kyrkobyggnaden

Initiativet till att återuppbygga kapellet togs av skogsbönderna i denna del av Vreta klosters socken och redan den 21 maj beslöts att skaffa fram material till en ny kyrka. Även greve Douglas, von Fersen på Ljung och de Geer på Finspång skänkte byggnadsmaterial. Kyrkan kunde invigas redan i oktober. Kapellet fick ett tunnvalv av trä och hade en predikstol placerad över altaret. Även det nya kapellet förblev ett slottskapell till gården och familjen Douglas höll med en huspredikant. Bakom kyrkoflygeln reser sig ruinen efter det storslagna 1600-talsslottet.

År 1808 beslöt den nye ägaren till Stjärnorp Olof Burenstam att inte

längre upplåta kapellet till gudstjänster och att inte hålla sig med huspredikant, varför kyrkorummet stängdes. Detta åstadkom stor oro bland befolkningen och uppvaktningar gjordes hos biskop och landshövding, vilket resulterade i att kyrkan på nytt togs i bruk nyårsdagen 1809 och att Stjärnorp blev annexförsamling till Vreta kloster från 1810.

Kyrkan består av ett vapenhus i väster, ett långhus samt en sakristia i sydost. Interiören präglas främst av en ombyggnad 1914 under ledning av den framstående arkitekten Fredrik Falkenberg. Långhuset försågs då med dels kryssvalv dels ett valv med rombiska kassetter samt en ny

Huvudbanér över Gustaf Douglas.

Interiör mot orgelläktaren.

inredning med bänkar, ny predikstol på södra sidan och läktarbröstning, allt färgsatt i en högblå nyans. Interiören är därmed utförd i en utpräglad i senjugendstil med stora arkitektoniska kvaliteter. Fönstren, som förstorades, försågs i koret med glas-målningar utförda av firman Vogel & Neuman i Stockholm. Det norra fönstret framställer Moses med lagens tavlor och det södra Johannes döpa-

ren. Samtidigt uppfördes sakristian, som erhöll en tornspira i barockstil.

Den senaste restaureringen ägde rum år 2000, då några bänkar bortogs och underbyggnad skedde under läktaren för att bereda plats för praktiska utrymmen. Samtidigt om-målades kyrkan. Restaureringen skedde under ledning av arkitekt Börje Mathiasson.

Inventarier

Altartavlan framställer Kristus på korset. Den är en kopia efter Diego Velasques välkända målning på Pradomuseet i Madrid. Den skänktes 1921 av generalmajoren Robert Douglas. På norra korväggen hänger ett huvudbanér över Gustaf Douglas (död 1705).

Kyrkans nattvardssilver består av en kalk av silver med genombrutna gjutna och förgyllda reliefer på cuppan med dels pinoredskapen dels profilporträtt av Jesus, Maria och Domenico Soriano. Kalken har anknytning till kyrkan Domenico Soriano i Neapel. Den kommer från det gamla kapellet. Till kalken hör en patén i förgyllt silver. Vidare finns en oblatask i silver med en driven akan-tusranka och blommor på väggar och lock. Den är utförd av silversmeden

Nattvardskalk.

Brudkrona.

Johan Valentinsson Wefwer, mästare i Linköping 1672-1705. Sockenbuds-tyget är utfört av silversmeden Nils Tornberg i Linköping 1816.

Kyrkan erhöll 2005 en modern kalk med patén av hög konstnärlig klass som gåva av Gustaf och Elisabeth Douglas. Kalken är utförd av silversmeden Anna-Stina Åberg i Nyköping i en enkel form med nod och med invändig förgyllning.

Kyrkan äger en ovanlig brudutstyrsel bestående av en brudkrona med berg-

kristaller samt ett bröstsmykke, en brosch, örhängen, rosetter och armband. Den skänktes av grevinnan Märta Catharina Douglas 1781.

En dopskål av silver med grepe är utförd av silversmeden P J Zetterling i Linköping 1791. Den skänktes av grevinnan Eleonora Lovisa Douglas och är gjord av en under branden nedsmält brudkrona. Dopfunten tillverkades och skänktes av snickaren Hans Pettersson i Torvsätter 1789.

Glasmålning i korfönster med S. Johannes (detalj).

Kyrkans textilier består av mässhakar i olika liturgiska färger. Äldst är en i röd sammet med guldgaloner. Den räddades vid branden och omnämnes första gången 1736. Vidare finns en svart mässhake från 1800-talet, en vit från Libraria 1926, en grön från 1961, en violett utförd på Licium 1968 och skänkt av Anna Rydell. Bland antependierna kan nämnas ett rött, skänkt av grevinnan Anna Douglas, och utfört på Handarbetets vänner av Maria Andersson-Virde 1914. Märta Gahn har 1949 på Libraria utfört ett vitt antependium av siden med broderier framställande "Livets träd och Livets krona", vilket skänktes av syföreningen och ungdomsföreningen, samt ett grönt antependium 1954. Även ett violett antependium tillkom 1954. Ett kalkkläde med knypplad spets är komponerat av Märta Afzelius 1968.

Kormattan är komponerad av den framstående textilkonstnären Ingrid Dessau.

Orgeln om 12 stämmor tillkom 1988. Den är ritad och disponerad av Carl-Gustaf Lewenhaupt och byggd av orgelbyggaren Mats Arvidsson i Stal-larholmen. Av övriga inventarier är ljuskronorna tillkomna under 1900-talet och två lampetter av mässing skänkta av Kerstin Key 1915. En liten fattigbössa i form av ett fyrkantigt skrin med rika järnbeslag är från 1600-talet.

Kyrkans klockor hänger i spiran. En oansenlig klockstapel, snarast en klockbod, uppfördes 1813. Storklockan är gjuten i Stockholm av Beckman & Co 1885 och lillklockan av A. Billsten i Norrköping 1790.

Kyrkogården sluttar ned mot sjön Roxen, och anlades sedan den nya församlingen bildats. Den invigdes 1813. Den omgärdas av häckar och murar. Bland gravstenarna märks en homogen rad med grå stenar med svart text med stor enhetlighet.

Källor och litteratur

För beskrivningen har använts handlingar i Vadstena landsarkiv, ATA (Antikvarisk-topografiska arkivet) i Stockholm samt Östergötlands läns-museums arkiv. Bland litteratur kan

nämnas Bengt Cnattingius, Stjärnorps kyrka, Uddevalla 1987 och Arvid Johansson, Arvids bok om Stjärnorp. Vreta kloster 1996.

Foto: Göran Billeson

Stjärnorps kyrka med slottsruinen i bakgrunden.

